

ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ (СЕО)
ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ПАРКІВ НА 2022-2024 РОКИ

Тернопіль-2021

Виконавці:**Авторський колектив**

Керівник, доктор географічних наук, професор
завідувач кафедри геоєкології та методики
навчання екологічних дисциплін
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

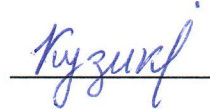
Л.П. Царик

Кандидат географічних наук, доцент
кафедри геоєкології та методики
навчання екологічних дисциплін
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

С.Р. Новицька

Асистент кафедри геоєкології та методики
навчання екологічних дисциплін
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

І.Р. Кузик

Підпис
за свідчують
Начальник відділу кадрів

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування.....	7
2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогностні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	11
2.1 Кліматичні особливості території.....	11
2.2 Геологічні умови.....	14
2.3 Екологічний стан водних ресурсів.....	15
2.4 Ґрунтовий покрив.....	20
2.5 Сучасний стан природно-заповідного фонду.....	20
2.6 Основні геоекологічні проблеми парків.....	22
3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	23
3.1 SWOT-аналіз екологічної ситуації у парках Тернопільської громади...23	
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	24
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування.....	25
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та	

довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків.....	28
6.1 Атмосферне повітря і клімат.....	28
6.2 Земельні ресурси.....	29
6.3 Водні ресурси.....	30
6.4 Відходи.....	30
6.5 Біорізноманіття і природоохоронні території.....	30
6.6 Здоров'я населення.....	31
6.7 Транскордонний вплив.....	31
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування.....	32
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки).....	34
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....	36
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності).....	38
11. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розраховане на широку аудиторію.....	38

ВСТУП

Сучасні тенденції зміни підходу територіального планування та розвитку природних територій урбанізованого середовища із врахуванням екологічного аспекту, засвідчують інтеграцію вітчизняного законодавства у європейський юридичний простір. З 2018 року в Україні діє Закон «Про стратегічну екологічну оцінку». Даний нормативно-правовий акт направлений на попередження негативних наслідків для довкілля під час реалізації програм стратегічного планування. Міжнародний досвід реалізації процедури стратегічної екологічної оцінки (далі СЕО), засвідчив високу ефективність цього механізму та його превентивну роль.

Відповідно до чинного законодавства: «Метою стратегічної екологічної оцінки є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування». Основними принципами на які опирається механізм реалізації СЕО є об'єктивність, гласність, законність, наукова обґрунтованість, участь громадськості, збалансованість інтересів, комплексність, достовірність та повнота інформації, запобігання екологічній шкоді, довгострокове прогнозування та міжнародне (транскордонне) екологічне співробітництво.

Об'єктом оцінки даного звіту є документ державного планування – проект Програми розвитку парків на 2022-2024 роки. До введення в дію цього документу, на території Тернопільської міської територіальної громади (МТГ), реалізується Програма розвитку парків на 2019-2021 роки.

Проект Програми розвитку парків на 2022-2024 роки відображає ключові вектори розвитку паркових зон Тернопільської територіальної громади. Програма зорієнтована на охорону та збереження парків, забезпечення їх збалансованого розвитку, розвиток інфраструктури, реконструкцію зелених насаджень, задоволення рекреаційних потреб місцевих мешканців та гостей міста із врахуванням різноманітності соціальних груп.

Обсяг стратегічної екологічної оцінки

В рамках розробки Програми розвитку парків на 2022-2024 роки, відповідно до статті 8 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», опубліковано заяву про обсяг СЕО проекту Програми розвитку парків на 2022-2024 роки, на офіційному сайті Тернопільської міської ради від 24.09.2021 року, URL: <https://ternopilcity.gov.ua/uchast-gromadskosti/gromadski-obgovorennya-sluhannya-mistsevi-initsiativi/gromadski-obgovorennya/zayava-pro-viznachennya-obsyagu-strategichnoi-ekologichnoi-otsinki-programi-rozvitku-parkiv-na-2022-2024-roki/>

Також заяву опубліковано у друкованому виданні засобів масової інформації. Зауваження і пропозиції щодо Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки до Програма розвитку парків на 2022-2024 роки подаються до управління житлово-комунального господарства, благоустрою та екології Тернопільської міської ради за адресую: м. Тернопіль, вул. Коперника, 1; електронна пошта: gkge@ukr.net. Відповідальна особа: начальник управління житлово-комунального господарства, благоустрою та екології Тернопільської міської ради Соколовський Олег Іванович, тел. (0352) 52-58-48

1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування

Відповідно до п. 3 частини першої статті 1 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» документи державного планування – стратегії, плани, схеми, містобудівна документація, загальнодержавні програми, державні цільові програми та інші програми і програмні документи, включаючи зміни до них, які розробляються та/або підлягають затвердженню органом державної влади, органом місцевого самоврядування.

Програма розвитку парків на 2022-2024 роки (далі – Програма) – документ державного планування, що затверджується органом місцевого самоврядування.

Основною метою програми є охорона та збереження існуючих парків, утримання їх у здоровому стані, забезпечення належного обслуговування територій парків, збереження і оновлення зелених насаджень, розвиток відповідно до сучасних вимог інфраструктури парків, забезпечення збалансованого розвитку природних територій, створення умов, для впровадження принципово нового порядку функціонування парків, ефективного використання рекреаційних ресурсів, виконання організаційних та технічних заходів, забезпечення ефективного використання коштів та належного задоволення потреб мешканців і гостей міста з врахуванням різноманітності соціальних груп.

Для досягнення поставленої мети передбачено реалізацію пріоритетних стратегічних цілей:

- забезпечення безпеки та збереження здоров'я відвідувачів парків;
- забезпечення належних умов для відпочинку відвідувачів парків;
- забезпечення екологічної чистоти рекреаційних зон;
- утримання благоустрою та належного санітарного стану парків.

З метою реалізації пріоритетних стратегічних цілей, передбачено конкретні завдання та заходи (табл.1).

Таблиця 1

Основні заходи Програми розвитку парків на 2022-2024 роки

Стратегічна ціль (напрямок діяльності)	Завдання та заходи Програми
Забезпечення безпеки та збереження здоров'я відвідувачів парків	Придбання та встановлення системи відеоспостереження.
Забезпечення належних умов для відпочинку відвідувачів парків	Закупівля засобів для розваг на воді (катамаранів). Придбання нових атракціонів. Облаштування зони барбекю. Створення та облаштування кімнати матері і дитини в парках.
Забезпечення екологічної чистоти рекреаційних зон	Проведення інвентаризації паркових насаджень. Придбання зелених насаджень.
Утримання благоустрою та належного санітарного стану парків	Покращення матеріально-технічного забезпечення парків. Очищення водосховища «Тернопільський став». Благоустрій парків

У Програмі проведено оцінку поточного стану парків Тернопільської територіальної громади, визначеної їх площу, надано кількісну та якісну характеристику видового біорізноманіття. У проекті програми зазначено, що парки є єдиним цілісним природоохоронним комплексом, найбільш доступним місцем відпочинку і культурного дозвілля всіх верств населення. На території Тернопільської громади є п'ять парків: парк ім. Т.Г. Шевченка (16,3436 га), парк «Топільче» (59,0804 га), парк «Національного відродження» (44,8983 га), «Старий парк» – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва (6,35 га), парк «Здоров'я» (0,3761 га).

Програма розвитку парків на 2022-2024 роки спрямована на вирішення ряду конкретних практичних завдань. Зокрема, створення сприятливих умов для належного функціонування паркової системи територіальної громади, як осередків культурного дозвілля та розпочати поетапну розбудову і реконструкцію інфраструктури парків. Забезпечення доступності парків для маломобільних груп населення, що є великою проблемою не лише для парків, а й для громади в цілому. Забезпечення нормативної кількості зелених насаджень на одного жителя Тернопільської міської територіальної громади. Створення найбільш сприятливих умов для організації дозвілля, відпочинку дітей та юнаків, внутрішнього психологічного комфорту та гармонії стану людини і навколишнього середовища. Створення на території парків сучасної

інфраструктури відпочинку та дозвілля з метою надання відповідних високоякісних послуг мешканцям та гостям територіальної громади. Розвиток парків повинен призвести до задоволення попиту у різних формах відпочинку – від спокійного відпочинку в парковому середовищі до активного, який передбачає застосування різноманітних споруд культурно-спортивного призначення, розважальних пристроїв, атракціонного обладнання, а також широкого спектра малих архітектурних форм. Проблемами в господарській діяльності парку є моральне та фізичне зношення атракціонів, катамаранів, що створює необхідність в придбанні нових матеріальних засобів для надання якісних послуг населенню та отриманню прибутку для комунального підприємства. В програмі запропоновані заходи на вирішення цих проблем.

Відповідно до аналізу сучасних тенденцій та наявних проблем паркового господарства Тернопільської МТГ, у Програмі визначено пріоритети, завдання та заходи на 2022-2024 роки, які спрямовані на модернізацію матеріально-технічної бази підприємства; збереження здоров'я відвідувачів парків; покращення туристичної привабливості; максимальне залучення коштів спонсорів та меценатів для створення інноваційних комплексів для дозвілля та відпочинку дітей; утримання благоустрою та належного санітарного стану парків; забезпечення умов для активного відпочинку; забезпечення безпеки, забезпечення доступності для маломобільних груп населення; покращення якості проведення спортивно-масових заходів, фестивалів та інших заходів, підвищення рівня задоволеності учасників таких заходів; забезпечення належних умов для відпочинку відвідувачів; забезпечення екологічної чистоти рекреаційних зон; зниження антропогенного навантаження на довкілля.

Фінансування заходів Програми здійснюватиметься за рахунок різних джерел фінансування: бюджетних коштів, субвенцій з державного бюджету, кредитних ресурсів, власних коштів суб'єктів господарювання, грантів, коштів міжнародних фінансових організацій та інвесторів, благодійної, гуманітарної, спонсорської допомоги та інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

Програма розвитку парків на 2022-2024 роки узгоджена із Стратегічним планом розвитку Тернопільської міської територіальної громади до 2029 року та галузевими програмами, зокрема: Програмою розвитку житлового-комунального господарства Тернопільської міської територіальної громади на 2021-2024 роки – рішення міської ради від 18.12.2020 року №8/2/12; Програмою охорони навколишнього природного середовища Тернопільської міської територіальної громади на 2020-2023 роки – рішення міської ради від 06.12.2019 року №7/41/33; Програмою підтримки сім'ї та розвитку молодіжної політики Тернопільської міської територіальної громади на 2020-2022 роки – рішення міської ради від 06.12.2019 року №7/41/29; Програмою розвитку фізичної культури і спорту Тернопільської міської територіальної громади на 2021-2024 роки – рішення міської ради від 18.12.2020 року № 8/2/6; Комплексною програмою «Здоров'я громади» на 2019-2021 роки – рішення міської ради №7/31/13 від 19.12.2018 р.; Програмою розвитку культури і мистецтв Тернопільської міської територіальної громади на 2020-2022 роки – рішення міської ради від 06.12.2019 року №7/41/21; Програмою збереження культурної спадщини Тернопільської міської територіальної громади на 2021-2024 роки – рішення міської ради від 18.12.2020 року №8/2/9; Програмою захисту населення і території Тернопільської міської територіальної громади від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2019-2022 роки – рішення міської ради №7/30/20 від 22.11.2018 р; Програмою земельних відносин Тернопільської міської територіальної громади на 2019-2022 роки – рішення міської ради №7/31/18 від 19.12.2018 р. та іншими.

2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогностні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

2.1 Кліматичні особливості території

Клімат території в межах якої розташовані парки Тернопільської міської територіальної громади називають «холодним Поділлям» із-за властивих їй найнижчих температурних показників, сильних вітрів, частих проявів несприятливих природно-кліматичних процесів. Тут зима холодніша, ніж у північній частині Тернопільщини, більша тривалість днів із сніговим покривом (85-90), літо прохолодніше. Сума активних температур знаходиться в межах 2500-2450 °С. Кількість денної сонячної радіації – від 532 кал/см² у червні до 130 кал/см² у грудні; радіаційний баланс становить майже 40 ккал/см². Термічний режим характеризується рисами континентальності, амплітуда річних коливань повітря – 23-24°С. Середня температура найтеплішого місяця (липень) +18...+19°С, а найхолоднішого (січень) – -4,5...-5°С. Вторгнення континентальних мас повітря призводить до значних коливань температури: влітку до +37°С, взимку до -34°С. На території парків особливо чітко виділяються пори року. Весна починається у другій декаді березня після переходу середньодобової температури через 0°С, літо триває від третьої декади травня до першої декади вересня (перехід температури через +15°С), осінь завершується наприкінці листопада (перехід температури через 0°С).

Теплий період триває в середньому 255 днів, а період з температурою вище 15 °С – від 95 до 100 днів. Тривалість безморозного періоду, в середньому 150-165 днів. Глибина промерзання ґрунту становить: середня 63 см, максимальна 93 см. Середньорічна кількість опадів коливається від 550 до 600 мм. Найбільше опадів влітку (майже 75%), найменше – взимку. Сніговий покрив спостерігається від другої половини грудня до початку березня, його товщина – 8-10 см. Річний коефіцієнт зволоження – 0,92. Середньорічна відносна вологість повітря 79%. Середньорічне випаровування з поверхні суші

– 565 мм. Особливі атмосферні явища проявляються: тумани – 56 днів/рік, грози – 32 дні/рік, град – 2-3 дні/рік, заметілі – 23 дні/рік, пилові бурі 0,5 дня/рік. Максимальна швидкість вітру яка можлива: 19 м/с – кожний рік, 22-23 м/с – раз у 5-10 років, 24-25 м/с – раз у 10-20 років. Вітри (найчастіше північно-західний і південно-західний, найменше – північний і південний) характерні для всіх пір року, особливо для літа (табл. 2).

Таблиця 2

Повторюваність напрямків вітру і штилів (МС «Тернопіль»), %

Період року	Пн	Пн Сх	Сх	Пд Сх	Пд	Пд Зх	Зх	Пн Зх	Штиль
Холодний період	10,0	7,4	10,9	15,6	7,6	7,14	17,7	23,7	11,7
Теплий період	6,2	4,8	12,6	24,8	11,6	8,2	15,6	16,2	6,4
Рік	8,0	6,0	12,0	19,0	9,0	8,0	17,0	21,0	10,0

Упродовж року на кліматичні параметри в межах досліджуваних територій впливають повітряні маси з Атлантики, що зумовлюють циклональну погоду, континентальність повітря: взимку проникають відроги сибірського антициклону, що спричиняють холодну погоду, влітку впливає азорський максимум, навесні і на початку осені – холодні арктичні повітряні маси.

Особливістю кліматичних змін на території Тернопільської МТГ є прояви несприятливих гідрометеорологічних явищ, що можуть спричинити метеорологічні та екологічні ризики і призводити до соціально-економічних наслідків та навіть впливати на здоров'я населення. За останні кілька років на території громади, зокрема у м. Тернопіль почастішали випадки зливових дощів, підтоплень територій тощо. Також почастішали прояви туманів, це метеорологічне явище найбільш часто проявляється у холодну пору року тривалістю до 4 годин, при цьому обмежуючи дальність видимості на 50-75 м. Рідкісне, проте можливе на території громади явище – град, що не перевищує прояву 3-5 днів/рік, тривалістю 5-10 хв.

Сучасні тенденції кліматичних змін у Тернопільській МТГ зумовлені високою урбанізацією значної частини громади (м. Тернопіль), низькою часткою природних угідь та глобальними кліматичними змінами які спостерігаються на планеті. Аналіз динаміки атмосферних опадів за останні 30

років засвідчив, що лише у 1993, 1998, 2001, 2007, 2008, 2010, 2012 і 2013 роках в межах територіальної громади річна сума опадів була вищою кліматичної норми для м. Тернопіль (612 мм), тоді як у решту 22-ох роках річна сума опадів була меншою за кліматичну норму.

Водночас, температурні показники січня та липня місяця на території громади у своїй більшості перевищують кліматичні норми. Лише у 1996 і 2000 роках середньомісячна температура липня була близькою до кліматичної норми (17,4°C), у січні температура була близькою до кліматичної норми (-5,8°C) у 2004 та 2018 роках (рис. 1).

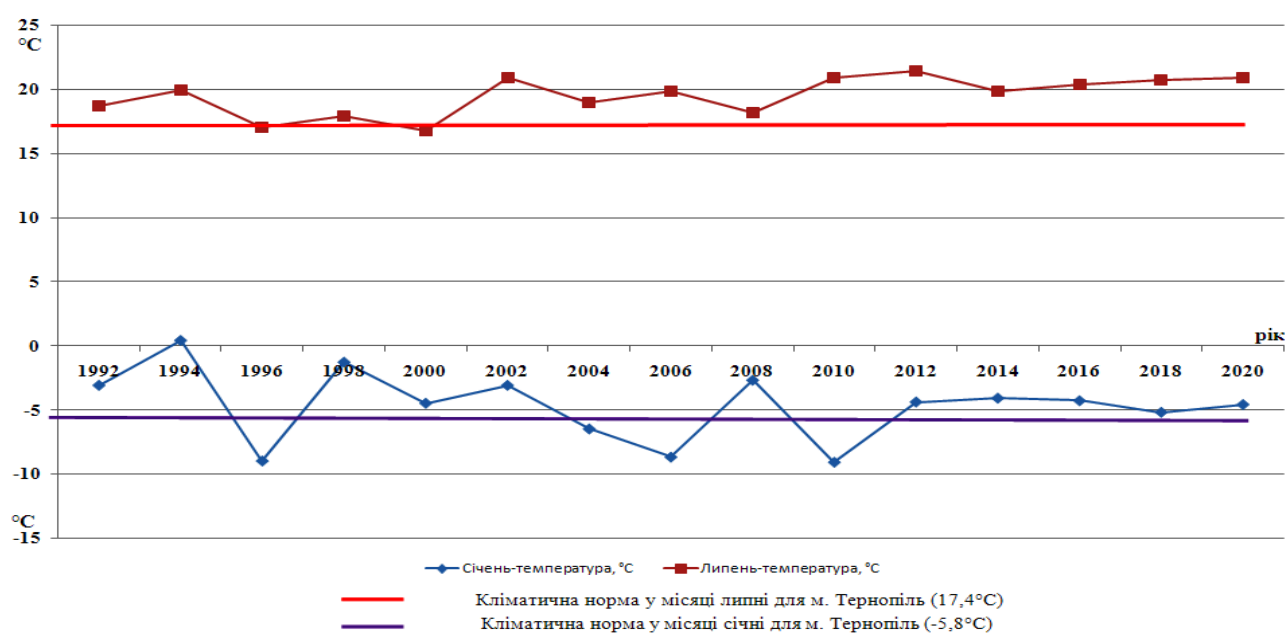

Рис. 1. Динаміка середньомісячної температури у січні та липні місяці впродовж останніх 28 років на території Тернопільської МТГ

Висновок. Отож, якщо документ державного планування Програма розвитку парків на 2022-2024 року не буде затверджений, то тенденції до зміни кліматичних параметрів на території громади будуть продовжуватись. Оскільки, це пов'язано із глобальними і регіональними кліматичними змінами. Окрім цього, якщо документ не буде затверджений, будь-які заходи щодо збільшення та реконструкції зелених насаджень у паркових зонах теж будуть неможливі.

2.2 Геологічні умови

У геологічній будові територій Тернопільської МТГ беруть участь кристалічні породи докембрію і продукти їх руйнування, відклади мезозою (породи тріасової, юрської, крейдової систем), кайнозою (палеогенової, неогенової і четвертинної систем). Територія громади розташована в межах Волино-Подільської плити Східно-Європейської давньої платформи. Ця плита має двошарову будову: кристалічний фундамент та осадовий чохол. Глибина залягання фундаменту 1500-2000 м. Осадовий чохол складають породи віком від пізнього протерозою (рифейу) до антропогену включно.

Територія Тернопільської громади на початку палеозойської ери була приморською рівниною. Про це свідчать відслонення девонських порід в долині річки Серет, які представлені аргілітами, глинистими мергелями, алевролітами. У крейдовому періоді мезозойської ери відбулися коливальні рухи земної кори, внаслідок чого море наступило на Волино-Подільську плиту і територія сучасного міста Тернополя була затоплена водою.

Протягом неогенового і четвертинного періодів кайнозойської ери поверхня сучасної території громади формувалася під впливом вивітрювання, поверхневих та підземних вод. Тут представлені відклади антропогенного періоду – гравій, галька, пісок, суглинки і супіски терасових рівнів річки Серет, а також потужні товщі лесів і лесовидних суглинків на вододілах та при вододільних ділянках потужністю 10-20 м. Леси та лесовидні суглинки сформувались у льодовикові епохи.

У долині річки Серет подекуди трапляються відслонення таких специфічних порід, як травертини (вапнякові туфи). Відклади антропогену та викопні органічні рештки, що містяться в них, вказують на те, що у плейстоцені територія громади перебувала у межах прильодовикової зони найбільшого (дніпровського) льодовика, що відступив біля 10-12 тисяч років тому. Саме тоді настала сучасна міжльодовикова епоха, почали формуватися нинішні ландшафти, рослинний і тваринний світ.

У гідрогеологічному відношенні території Тернопільської МТГ відноситься до Волино-Подільського артезіанського басейну, розташованого на південно-західній околиці Східно-Європейської платформи. Підземні води мають широке розповсюдження і є основними джерелами водопостачання населення і підприємств, а зона прісних підземних вод приурочена до верхньої (до 100 м) тріщинуватої зони тортонусенонтуруну і глибше залягаючих порід палеозою. Запаси прісних підземних вод за якісними та кількісними характеристиками при сучасних обсягах видобутку можна вважати достатніми. В більш глибоких горизонтах розповсюджені мінералізовані води.

Висновок. Геологічна будова територій на яких розташована Тернопільська МТГ сформувалась в епоху докембрію, мезозою та кайнозою. Якщо Програма розвитку парків на 2022-2024 роки не буде затвердженою, то це жодним чином не вплине на геологічну будову та гідрогеологічні умови території Тернопільської громади.

2.3 Екологічний стан водних ресурсів

Гідрографічна мережа території Тернопільської МТГ належить до басейну річки Дністер. Загальна площа водної поверхні Тернопільської територіальної громади займає 827,8 га. Головною річкою є р. Серет, яка протікає в межах парку «Топільче». За площею водозбірного басейну відноситься до середніх річок. Заплава має значне заболочення. Ширина заплави р. Серет, вище Тернопільського водосховища 800-1200 м, нижче 400-700 метрів. Найбільший модуль стоку - 55 л/с/км², найменший – 0,9 л/с/км². Живлення річки змішане, переважно снігове. Коливання рівневого режиму фіксується в межах 0,5-2,6 м.

Геокологічний стан річки Серет в межах Тернопільської МТГ можна охарактеризувати як не задовільний. Річка засмічена побутовими відходами, фіксується перевищення ГДК завислих речовин, БСК₅ та інших хімічних сполук (сульфатів, хлоридів, нітратів, нафтопродуктів) (табл. 3).

Таблиця 3

**Середньорічні концентрації речовин в річці Серет в межах
Тернопільської МТГ, станом на травень 2020 року
(в одиницях кратності відповідних ГДК)**

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей							
	завислі речовини	БСК ₅	мінералізація	Сульфати	Хлориди	азотамонійний	Нітрати	нафтопродукти
Річка Серет вхід у Тернопільське водосховище	0,82	0,67	0,39	0,07	0,04	0,15	0,04	0,04
Річка Серет у парку «Гопільче»	1,12	1,0	0,41	0,07	0,05	0,2	0,03	0,05

Актуальною проблемою річки Серет є падіння рівня води, особливо у літній період, в окремі роки (2016-2017 рр.) річка практично пересихала. Сучасні процеси урбанізації та ущільнення забудови в урбанізованій громаді все частіше призводять до фактів забудови водоохоронної зони річки. Будівництво у водоохоронній зоні Тернопільського водосховища, стало нормою. Жодні контролюючі органи, екологічна інспекція, представники органів місцевого самоврядування не реагують на подібні факти порушення природоохоронного законодавства. При цьому у місті з'являються будинки практично на воді. Яскравим прикладом цього є житловий комплекс «Грін Парк» пров. Цегельний, будинки вздовж прибережної смуги водосховища у мікрорайоні «Кутківці» тощо. Усі ці та ряд інших негативних тенденцій, порушують водний баланс річки Серет та перешкоджають її природному самовідновленню. Тому в останні кілька років спостерігаємо, візуальне погіршення якості води у річці Серет, не лише у водосховищі, але й нижче по течії та навіть у верхів'ї.

Окремо варто звернути увагу на екологічний стан екосистеми Тернопільського водосховища, як важливої рекреаційної та естетичної локації громади. За результатами досліджень Регіонального офісу водних ресурсів Тернопільської області, станом на березень 2020 року, у хімічному складі Тернопільського водосховища переважають завислі речовини, кальцій, сульфати, магній та хлориди (табл. 4).

Таблиця 4

**Результати досліджень хімічних та фізико-хімічних показників води у
Тернопільському водосховищі, станом на 23.03.2020 р.**

(складено за матеріалами Регіонального офісу водних ресурсів)

№	Найменування показника	Результат у пробі води водосховища	ГДК для водойм рибогосподарського призначення	Норматив екологічної безпеки
Хімічні та фізико-хімічні показники				
1	Температура, °С	11		
2	Водневий показник (рН)	8,1	6,5-8,5	
3	Розчинений кисень, мг/дм ³	9,8	>6,0	
4	Питома електропровідність	440	не застосовується	
5	Мінералізація, мг/дм ³	338	1000	
6	БСК ₅ , мгО ₂ /дм ³	2,3		3,0
7	ХСК ₅ , мгО/дм ³	24		50,0
8	Нітроген загальний, мг/дм ³	0,43		1,5-2,0
9	Нітроген амонійний, мг/дм ³	0,023		0,5-1,0
10	Нітроген нітритний, мг/дм ³	0,002	0,02	
11	Нітроген нітратний, мг/дм ³	0,4	9,1	
12	Фосфор загальний, мг/дм ³	0,035		0,7
13	Фосфор ортофосфатний, мг/дм ³	0,016	0,0001	
Речовини, які можуть вплинути на якість води				
1	Завислі речовини, мг/дм ³	11		25,0
2	Кольоровість (в градусах)	1,8	20,0	
3	СПАР, мг/дм ³	0,0	0,1	
4	Марганець, мг/дм ³	0,0	0,01	
5	Залізо загальне, мг/дм ³	0,0	0,1	
6	Жорсткість, мг-екв/дм ³	5,3	1,5-7,0	
7	Кальцій, мг/дм ³	80	180	
8	Магній, мг/дм ³	16	40	
9	Сульфати, мг/дм ³	22	100	
10	Хлориди, мг/дм ³	16	300	

Найбільш гостро екологічні проблеми Тернопільського водосховища проявляються у літню пору, коли вода нагрівається, починають цвісти синьо-зелені водорості і поширюється неприємний запах. Тому, 6 липня 2020 року Регіональним офісом водних ресурсів Тернопільської області, на замовлення Комунального підприємства «Об'єднання парків культури і відпочинку м. Тернополя», було повторно відібрано проби води у Тернопільському водосховищі і визначено їх хімічні та фізико-хімічні показники. Проби води відібрано у трьох точках: №1 – біля готелю «Галичина», №2 – біля Надставної церкви та №3 – біля зливного колектора у парку Шевченка.

Хімічний стан масиву поверхневих вод Тернопільського водосховища,

визначався згідно із Переліком забруднюючих речовин для визначення хімічного стану масивів поверхневих і підземних вод та екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод, затверджених наказом Мінприроди від 06.07.2017 р. №45. За результатами проведених досліджень було встановлено, що у пробі №1 (біля готелю «Галичина») є перевищення показника БСК₅ і Нітрит-іонів, у пробі №2 (біля Надставної церкви) спостерігається перевищення ГДК азоту амонійного, БСК₅, нафтопродуктів, завислих речовин та загального заліза (табл. 5).

Таблиця 5

Результати досліджень хімічних та фізико-хімічних показників води у Тернопільському водосховищі, станом на 06.07.2020 р.

(складено за матеріалами Регіонального офісу водних ресурсів)

№	Найменування показника	Номер проби			ГДК
		1	2	3	
1	Температура, °С	27	28	27	
2	Водневий показник (рН)	7,9	7,0	8,3	6,5-8,5
3	Розчинений кисень, мг/дм ³	9,8	1,0	13,6	>4,0
4	Питома електропровідність	36,0	37,5	35,2	
5	Мінералізація, мг/дм ³	280,0	294,0	274,0	1000
6	БСК ₅ , мгО ₂ /дм ³	3,12	14,4	2,88	3,0
7	ХСК ₅ , мгО/дм ³	27,6	24,6	24,5	50,0
8	Нафтопродукти, мг/дм ³	0,021	0,164	0,02	0,05
9	Азот амонійний, мг/дм ³	0,37	2,08	0,12	0,5-1,0
10	Нітрит-іони, мг/дм ³	0,162	0,03	0,036	0,08
11	Нітрат-іони, мг/дм ³	2,4	0,8	2,8	40,0
12	Фосфор загальний, мг/дм ³	0,06	0,1	0,06	0,7
13	Фосфат-іони, мг/дм ³	0,12	0,2	0,08	2,15
14	Завислі речовини, мг/дм ³	18,0	54,0	16,0	25,0
15	Залізо загальне, мг/дм ³	<0,1	0,124	<0,1	0,1
16	СПАР, мг/дм ³	0,0284	0,0652	0,0452	0,1
17	Жорсткість, мг-екв/дм ³	5,3	5,2	5,3	1,5-7,0
18	Сульфати, мг/дм ³	14,4	15,36	13,44	100
19	Хлориди, мг/дм ³	16,0	16,7	16,33	300
20	Кольоровість (в градусах)	7,8	10,2	6,4	20

Тернопільське водосховище піддається серйозним екологічним ризикам, йому загрожує небезпека зникнення. Найбільшою проблемою є застоюність води. Про це свідчить те, що верхні шари мають більше 16 градусів, коли на дні лише 4 градуси. У водосховищі є підводні ями, в них вода застоюна роками. Там задихається все живе, особливо в нижніх шарах. На дні за 40 років накопичилось чимало токсичного мулу, подекуди 2,5 метри. В

Тернопільському водосховищі вміст окремих елементів в десятки, а то й в сотні разів перевищують норму. Також тут великий вміст аміаку, свинцю. Забруднена вода й сполуками фосфору, який через використання пральних порошків попадає у водоносні шари. Намули акумулювали елементи важких металів. Ці намули треба чистити і думати, де потім це все складувати. Інакше ця акумуляційна бомба колись вибухне збільшенням хімічних сполук та елементів у воді.

Регіональним офісом водних ресурсів Тернопільської області на базі лабораторії Дністровського басейнового управління водних ресурсів (м. Івано-Франківськ), було проведено аналіз дев'яти проб донних відкладів Тернопільського водосховища. Проби відбирались 26 і 30 червня 2020 року на середині Тернопільського водосховища (проба №1), біля мікрорайону «Кутківці» (№2), біля веслувального каналу (№3), біля шлюзу (№5), біля Надставної церкви (№6), біля ТОВ «Пивоварня «Опілля» (№7), пляж «Циганка» (№8), пляж «Дальній» (№9), біля ресторану Хутір (№10). За результатами проведеного дослідження, кількісний спектральний аналіз валового вмісту донних відкладів Тернопільського водосховища показав 26 хімічних елементів. З яких найбільше важких металів і рухомих форм біогенних елементів.

Висновок. Заходи які вживаються Тернопільської міською радою спільно із науковцями для покращення екологічного стану річки Серет і Тернопільського водосховища в межах МТГ, в перспективі дадуть позитивні результати, проте варто посилити контроль за несанкціонованими скидами у поверхневі водні об'єкти громади. Якщо документ державного планування Програма розвитку парків на 2022-2024 року не буде затверджений, то такі заходи як очищення та насичення рослинністю Тернопільського водосховища будуть не можливі.

2.4 Ґрунтовий покрив

Ґрунтовий покрив в межах парків Тернопільської МТГ представлений чорноземами опідзоленими та лучно-чорноземними ґрунтами. Чорноземи опідзолені відзначаються глибокою гумусованістю. Гумусовані горизонти мають глибину 83–90 см, а гумусове забарвлення спостерігається іноді і в материнській породі, досягаючи 120-130 см. Карбонати кальцію вилугувані до глибини 100-150 см, місцями до 200 см. У верхньому горизонті чорноземів опідзолених міститься 3,6-3,9% перегною, вміст якого з глибиною поступово зменшується. Чорноземи опідзолені найбільш родючі у типі лісостепових опідзолених ґрунтів, містять значні запаси поживних речовин. За п'ятибальною системою забезпеченість азотом і фосфором становить чотири бали, калієм – три бали.

Висновок. Отож, якщо документ державного планування, Програма розвитку парків на 2022-2024 роки не буде затверджений, то ґрунтовий покрив в межах паркових зон практично не зазнає впливу. Проте, окремі заходи з капітального ремонту доріжок у парках, облаштування пішохідних зон, оновлення зелених насаджень та збільшення площ деревних насаджень будуть не можливим.

2.5 Сучасний стан природно-заповідного фонду

У межах Тернопільської міської територіальної громади нараховується 15 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 1618,309 га, з яких 12 (725,35 га) розташовані в адміністративних межах м. Тернопіль. Природно-заповідний фонд м. Тернопіль включає РЛП «Загребелля» площею 630 га., ботанічний заказник місцевого значення «Чагарі Кутківецькі» – 87 га., дві гідрологічні пам'ятки природи місцевого значення: «Тернопільське джерело» і «Тернопільські джерела», чотири ботанічні пам'ятки природи місцевого значення: «Тернопільська липа», «Тернопільські магнолії», «Заповідний куточок імені Миколи Чайковського» та чотири парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення: «Старий парк», «Сквер ім. Т.

Шевченка», «Сквер по вул. Чорновола», «Сквер Кобзаря». У межах сіл Кобзарівка, Малашівці, Чернихів, Городище розташований «Серетський» гідрологічний заказник загальнодержавного значення площею 890,4 га. Дві ботанічні пам'ятки природи створено у селі Малашівці – «Іванківські чорні горіхи» (0,06 га) та с. Кобзарівка – «Кобзарівська зозулинцева ділянка» (2,5 га).

Таблиця 6

Перелік об'єктів і територій ПЗФ Тернопільської МТГ

Назва об'єкту ПЗФ	Категорія	Площа, га	Місце розташування
«Серетський»	Гідрологічний заказник загальнодержавного значення	890,4	села Кобзарівка, Малашівці, Чернихів, Городище
«Загребелля»	Регіональний ландшафтний парк	630,0	м. Тернопіль
«Чагарі Кутківецькі»	Ботанічний заказник місцевого значення	87,0	м. Тернопіль
«Тернопільське джерело»	Гідрологічні пам'ятка природи місцевого значення	0,01	м. Тернопіль
«Тернопільські джерела»	Гідрологічні пам'ятка природи місцевого значення	0,1	м. Тернопіль
«Тернопільська липа»	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	0,01	м. Тернопіль
«Тернопільські магнолії»	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	0,02	м. Тернопіль
«Заповідний куточок ім. М. П. Чайковського»	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	0,03	м. Тернопіль
«Іванківські горіхи чорні»	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	0,06	с. Малашівці
«Кобзарівська зозулинцева ділянка»	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	2,5	с. Кобзарівка
«Старий парк»	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	6,35	м. Тернопіль
Сквер Кобзаря	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	0,32	м. Тернопіль
Сквер ім. Шевченка	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	1,0	м. Тернопіль
Сквер по вул. Чорновола	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	0,5	м. Тернопіль

Варто звернути увагу, що серед парків Тернопільської МТГ є об'єкти природно-заповідного фонду, зокрема це парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Старий парк», регіональний ландшафтний парк «Загребелля» (до складу якого входить Тернопільське водосховища), а також у парку «Топільче» розташовані дві гідрологічні пам'ятки природи місцевого значення «Тернопільське джерело» і «Тернопільські джерела». Парк «Національного відродження» є ключовою територією локальної екомережі м. Тернополя, а осьовий Серетський екокоридор регіонального значення проходить через парк «Топільче». Тому проведення будь-яких заходів у цих об'єктах чи в їх околицях потребує особливого підходу із врахуванням вимог чинного законодавства щодо об'єктів і територій природно-заповідного фонду.

Висновок. Отож, якщо документ державного планування Програма розвитку парків на 2022-2024 роки не буде затверджений, то існуючі тенденції відносно об'єктів природно-заповідного фонду істотно не зміняться. Проте вирішення окремих локальних екологічних проблем у парках які мають статус об'єктів природно-заповідного фонду чи виступають структурними елементами екомережі будуть не можливі.

2.6 Основні геоекологічні проблеми парків:

- ✓ не проведена інвентаризація насаджень парків Тернопільської МТГ;
- ✓ високий середній вік насаджень паркових зон (40-50 років), які потребують оновлення;
- ✓ низька рекреаційна ємність парків;
- ✓ поява інвазивних видів, шкідників та нових захворювань зелених насаджень, пов'язаних із регіональними та глобальними кліматичними змінами;
- ✓ високий рівень забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту та шумове забруднення в прилеглих до автомагістралей частинах парків;
- ✓ незадовільний екологічний стан Тернопільського водосховища та річки Серет у межах парку «Топільче».

3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

3.1 SWOT-аналіз екологічної ситуації у парках Тернопільської громади.

З метою визначення сильних та слабких сторін, можливостей і загроз реалізації Програми розвитку парків на 2022-2024 роки та вибору оптимальних шляхів розвитку території з урахуванням екологічних аспектів проведений SWOT-аналіз екологічної ситуації цих територій (табл. 7).

Таблиця 7

SWOT-аналіз екологічної ситуації у парках Тернопільської МТГ

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприятливі погодно-кліматичні умови для формування екологічної ситуації. 2. Висока стійкість до антропогенних навантажень. 3. Висока репрезентативність видового складу насаджень. 4. Достатній рівень озеленення парків. 5. Доступність та інклюзивність паркових зон. 6. Висока якість інфраструктурного забезпечення парків. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низька рекреаційна ємність парків. 2. Недостатній рівень озеленення парку ім. Т.Г. Шевченка. 3. Непроведена інвентаризація насаджень паркових зон. 4. Високий середній вік паркових насаджень (40-50 років). 5. Незадовільний екологічний стан Тернопільського ставу та р. Серет. 6. Середня стійкість паркових насаджень до газопилових викидів.
Потенційні можливості	Ймовірні загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Проведення інвентаризації паркових насаджень. 2. Створення нового паркового масиву. 3. Збільшення обсягу цільового фінансування заходів з озеленення та догляду за насадженнями парків. 4. Виділення водоохоронних зон та дотримання відповідного режиму природокористування в їх межах. 5. Доведення рівня озеленення парку ім. Т.Г. Шевченка до нормативного показника (65%). 6. Підвищення безпеки перебування у паркових зонах, шляхом додаткового освітлення та відеоспостереження. 7. Запровадження заходів для зменшення шумового забруднення прилеглих до автодоріг частин парків. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зменшення площі парків через їх поступову забудову та зростання антропогенного навантаження. 2. Зростання нерегульованого рекреаційного навантаження на паркові зони. 3. Поява інвазивних видів та нових шкідників зелених насаджень. 4. Екологічні ризики деградації Тернопільського водосховища. 5. Пересихання водних об'єктів (у т.ч. р. Серет) в межах парку «Топільче». 6. Пошкодження зелених насаджень під час ведення капітального ремонту елементів благоустрою парків. 7. Забруднення атмосферного повітря паркових зон, за рахунок зростання автотранспортного навантаження.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризику впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Заходи та рішення документу державного планування проекту Програми розвитку парків на 2022-2024 роки не несуть прямого чи опосередкованого впливу на території та об'єкти природно-заповідного фонду Тернопільської громади. Але, враховуючи те, що «Старий парк» є об'єктом ПЗФ (парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва), окремі заходи з капітального ремонту (відновлення) елементів благоустрою парку із встановленням дитячого майданчика, капітальний ремонт частини Старого парку (архітектурно-меморіального комплексу із символічною могилою та прилеглими територіями) і загальна реконструкція парку можуть завдати шкоди дендрофлорі парку. Додаткового вивчення потребують заходи направлені на капітальний ремонт освітлення біля джерела в парку «Топільче», оскільки це джерело виступає об'єктом ПЗФ (гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення).

Заходи з очищення та насичення рослинністю Тернопільського водосховища, зокрема очищення донних відкладень (намулів), в частині акваторії ставу (прибережної смуги), створюють ризики знищення цінних зеленонкижних рослинних угруповань та червонокнижних видів флори в межах регіонального ландшафтного парку «Загребелля».

Для мінімізації ризиків негативного впливу на території ПЗФ Тернопільської МТГ, до початку проведення будівельних робіт чи робіт з реконструкції об'єктів, необхідно провести процедуру оцінки впливу на довкілля, відповідно до чинного законодавства (Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»). Інші питання які стосуються об'єктів ПЗФ регулюються галузевим природоохоронним законодавством: Закон України «Про природно-заповідний фонд України», Водний, Земельний, Лісовий Кодекси України та ін.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування

Основними міжнародними зобов'язаннями щодо СЕО є протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також Конвенція ООН з біологічного різноманіття, Рамкова конвенція про зміну клімату, Паризька кліматична угода.

Основними правовими документами, які мають бути враховані під час процедури стратегічної екологічної оцінки є:

- Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015);

- Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС;

- Водний кодекс України, Лісовий кодекс України, Земельний кодекс України, Закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини», «Про охорону атмосферного повітря», «Про відходи», «Про надра», «Про питну воду та питне водопостачання», «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», «Про екологічний аудит», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ», «Про Генеральну схему планування території України»,

«Про основи містобудування», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про благоустрій населених пунктів», «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»;

- Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів» від 19.06.1996 року №173;

- Наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України «Про затвердження Інструкції з інвентаризації зелених насаджень у населених пунктах України» від 24.12.2001 року №226;

- Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України. від 10.04.2006 року №105»;

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах» від 01.08.2006 року №1045;

- ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова території», ДБН Б.1.1-15:2012 «Склад та зміст Генерального плану населеного пункту», ДБН Б.1.1-14:2012 «Склад та зміст детального плану території», ДБН Б.1.1-22:2017 «Склад та зміст плану зонування території»;

- Конвенція ООН з біологічного різноманіття;
- Рамкова конвенція про зміну клімату;
- Паризька кліматична угода;
- Європейська ландшафтна конвенція;
- Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття;
- Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі;
- Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини;
- Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля.

Процедура ОВД

Програма розвитку парків на 2022-2024 роки охоплює такі основні напрямки: модернізацію матеріально-технічної бази підприємства; збереження здоров'я відвідувачів парків; покращення туристичної привабливості; максимальне залучення коштів спонсорів та меценатів для створення інноваційних комплексів для дозвілля та відпочинку дітей; утримання благоустрою та належного санітарного стану парків; забезпечення умов для активного відпочинку; забезпечення безпеки, забезпечення доступності для маломобільних груп населення; покращення якості проведення спортивно-масових заходів, фестивалів та інших заходів, підвищення рівня задоволеності учасників таких заходів; забезпечення належних умов для відпочинку відвідувачів; забезпечення екологічної чистоти рекреаційних зон; зниження антропогенного навантаження на довкілля.

Відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою статті третьої. Така планована діяльність підлягає оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності. На етапі реалізації конкретних рішень Програми, впровадження планованої діяльності, процедура ОВД проводиться у відповідності до чинного законодавства.

Інформація про оприлюднення Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки Програми розвитку парків на 2022-2024 роки

Згідно вимог ст. 9, 10, ч. 4 ст. 12 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» Тернопільської міською радою було оприлюднено Заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки (СЕО) та проекту документу державного планування – Програма розвитку парків 2022-2024 роки, з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій громадськості на офіційному сайті Тернопільської міської ради: <https://ternopilcity.gov.ua/uchast->

[gromadskosti/gromadski-obgovorennya-sluhannya-mistsevi-initsiativi/gromadski-obgovorennya/zayava-pro-viznachennya-obsyagu-strategichnoi-ekologichnoi-otsinki-programi-rozvitku-parkiv-na-2022-2024-roki/](https://gromadskosti.gromadski-obgovorennya-sluhannya-mistsevi-initsiativi/gromadski-obgovorennya/zayava-pro-viznachennya-obsyagu-strategichnoi-ekologichnoi-otsinki-programi-rozvitku-parkiv-na-2022-2024-roki/) (24.09.2021 р.).

Зауваження та пропозиції до Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проекту Програми надсилались до Управління житлово-комунального господарства, благоустрою та екології Тернопільської міської ради за адресою: вул. Коперника, 1, м. Тернопіль, 46001; електронна пошта: gkge@ukr.net.

Зауваження та пропозиції до обсягу СЕО Програми розвитку парків 2022-2024 роки, отримані від Управління екології та природних ресурсів Тернопільської обласної державної адміністрації, враховано.

Інформація про обговорення Звіту про стратегічну екологічну оцінку Програми розвитку парків на 2022-2024 року, буде висвітлена за результатами його обговорення.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків

6.1 Атмосферне повітря і клімат

Програма розвитку парків на 2022-2024 роки не передбачає заходів для покращення якості атмосферного повітря у Тернопільській МТГ чи впливу на кліматичні параметри урбоекосистеми. Окремі заходи з оновлення та створення додаткових площ зелених насаджень, облаштування велодоріжок у парках матимуть позитивний вплив на якість атмосферного повітря як у самому місті, так і у парках, зокрема.

Проте, заходи які передбачають капітальний ремонт пішохідних доріжок, мостових конструкцій, пам'ятників, підпірних стінок, освітлення можуть мати локальний та короткостроковий вплив на атмосферне повітря. А саме, зростання концентрації пилу, особливо в районі проведення будівельних робіт;

зростання концентрації чадного газу, діоксинів сірки, вуглецю через збільшення транспортних перевезень будівельних матеріалів вантажним транспортом, збільшення шумового забруднення тощо.

6.2 Земельні ресурси

Ймовірний негативний довгостроковий вплив на земельні ресурси та ґрунтовий покрив парків Тернопільської МТГ можуть мати заплановані заходи з ремонту та капітального будівництва пішохідних доріжок, мостових конструкцій, пам'ятників, підпірних стінок, освітлення. Такі заходи можуть вплинути на збільшення площ антропогенізованих земельних ділянок у парках та відповідне зменшення природних територій. Особливо актуальним це питання є для парку ім. Т. Г. Шевченка, оскільки рівень його озеленення є меншим 65% (і не відповідає вимогам ДБН Б.2.2-12:2019). Проведення заходів із капітального ремонту пішохідних доріжок, алей та площ біля фонтанів чи пам'ятників повинно відбуватися із максимальним збереженням існуючих зелених насаджень та збільшенням природних територій паркових зон.

Облаштування входів і в'їздів у парк «Національного відродження» відповідними засобами організації дорожнього та пішохідного руху, повинно відбуватися із збереженням існуючих ландшафтних композицій парку та площ зелених насаджень. Як уже зазначалось вище, реконструкція Старого парку та проведення капітального ремонту архітектурно-меморіального комплексу із символічною могилою та прилеглими територіями, повинна відбуватись із врахуванням того, що «Старий парк» – це парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва.

Позитивний вплив на земельні ресурси та ґрунтовий покрив парку «Національного відродження» матимуть заходи із облаштування спеціалізованого майданчику для вигулу собак, встановлення майданчика для скейтбордів, влаштування пішохідного покриття на вході до тренажерів та футбольного майданчика. У парку «Топільче» позитивними, з позиції землекористування є заходи направлені на влаштування велодоріжок, пандуса зі сторони вул. Миру, ремонт мостових конструкцій тощо.

6.3 Водні ресурси

Проектом Програми розвитку парків на 2022-2024 роки практично не передбачено заходів для покращення стану водних об'єктів та гідрологічних ресурсів в межах парків Тернопільської МТГ. Окрім очищення та насичення рослинністю Тернопільського водосховища. Проте, у Програмі варто було б передбачити, заходи для покращення якості та створення умов для самоочищення води у водоймах парку «Топільче», парку ім. Т. Шевченка тощо. Окремо варто звернути увагу на нещодавно каналізовану річку у парку ім. Шевченка, покращення її екологічного стану та візуального вигляду. Потребує окультурення гідрологічна пам'ятка природи «Тернопільські джерела» у парку «Топільче».

6.4 Відходи

Проектом Програми розвитку парків на 2022-2024 роки не передбачено заходів з оптимізації поводження із ТПВ. Жодним чином не згадується оновлення урн для відходів, встановлення сміттесортувальних баків, інформаційно-роз'яснювальних плакатів тощо. Проблема поводження із ТПВ, особливо у паркових зонах є доволі актуальною для Тернопільської МТГ, оскільки у парках відсутні засоби для роздільного збору відходів, їх утилізації тощо. Тоді як інноваційні способи та заходи для утилізації відходів паркових зон у країнах Європейського Співтовариства, доволі популяризовані та прості у застосуванні. Тому варто вивчити закордонний досвід у цьому напрямку та спробувати впровадити його на теренах Тернопільської МТГ. Особливо актуальним проблема збору відходів є у парку «Здоров'я (зона барбекю).

6.5 Біорізноманіття і природоохоронні території

Заходи та рішення документу державного планування проекту Програми розвитку парків на 2022-2024 роки не несуть прямого чи опосередкованого впливу на території та об'єкти природно-заповідного фонду Тернопільської МТГ. Але, враховуючи те, що «Старий парк» є об'єктом ПЗФ (парк-пам'ятка

садово-паркового мистецтва), окремі заходи з капітального ремонту (відновлення) елементів благоустрою парку із встановленням дитячого майданчика, капітальний ремонт архітектурно-меморіального комплексу із символічною могилою та прилеглими територіями і загальна реконструкція парку можуть завдати шкоди дендрофлорі парку. Додаткового вивчення потребують заходи направлені на капітальний ремонт освітлення біля джерела в парку «Топільче», оскільки це джерело виступає об'єктом ПЗФ (гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення).

Позитивний вплив на збереження біорізноманіття парків Тернопільської МТГ матимуть заходи із облаштування системи відеоспостереження, благоустрою парків, оновлення зелених насаджень, проведення інвентаризації дерев, облаштування спеціалізованого майданчика для виходу собак та інші.

6.6 Здоров'я населення

Реалізація заходів Програми розвитку парків на 2022-2024 роки, ймовірно матиме позитивний вплив на здоров'я населення, адже пріоритетними завданнями Програми є забезпечення безпеки та збереження здоров'я відвідувачів парків; забезпечення належних умов для відпочинку відвідувачів. Для реалізації таких завдань передбачено ряд конкретних заходів:

- облаштування системи відоспостереження;
- закупівля засобів розваг на воді (катамаранів);
- придбання та встановлення нових атракціонів;
- облаштування зони барбекю;
- облаштування кімнати матері і дитини в парках;
- благоустрій парків;
- капітальний ремонт освітлення парків та пішохідних зон.

6.7 Транскордонний вплив

Програмою розвитку парків на 2022-2024 роки не передбачено реалізацію заходів, які ймовірно матимуть транскордонний вплив.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування

Документ державного планування Програма розвитку парків на 2022-2024 роки не передбачає заходи, які б мали негативний довготривалий вплив на навколишнє природне середовища. Запропоновані заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми (табл. 8), ґрунтуються на оцінених наслідках впливу на довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у попередньому розділі. Такі заходи носять рекомендаційний характер, щодо усунення негативних наслідків реалізації Програми, проте детальні заходи повинні розроблятися та впроваджуватись у кожному випадку конкретно, залежно від особливостей реалізації шляхів досягнення визначених пріоритетів.

Таблиця 8

Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми

Компонент довкілля	Заходи для зменшення негативних наслідків
Атмосферне повітря та зміни клімату	<ul style="list-style-type: none"> • Підбір зелених насаджень для оновлення складу насаджень парків із врахуванням адаптаційних можливостей тих чи інших видів до змін клімату, посушливих періодів, появи нових шкідників; • заміна алергенних видів деревних насаджень парків; • збільшення частки хвойних порід деревних насаджень у паркових зонах.
Водні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> • Будівництво системи аерації Тернопільського водосховища; • контроль дотримання режиму водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг Тернопільського водосховища і р. Серет в межах парків ім. Т.Г. Шевченка і «Топільче»; • контроль хіміко-бактеріологічних показників води Тернопільського водосховища в місцях організованого відпочинку (відпочинкова зона «Циганка») та у парку «Топільче»; • організація системи моніторингу стічних вод дощових колекторів в межах парків громади; • облаштування та окультурення природних джерел виходу підземних вод у парках громади.
Поводження з відходами	<ul style="list-style-type: none"> • Ініціювання та запровадження роздільного збору ТПВ на територіях парків громади; • облаштування громадських вбиралень, з послідуочим їх підключенням до централізованих мереж каналізації міста (при можливості) або розміщення пересувних біотуалетів.
Земельні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> • Збереження максимально можливої площі відкритих земель та озелених ділянок при проведенні робіт з капітального будівництва чи ремонту пішохідних доріжок, мостових конструкцій,

	<p>пам'ятників, підпірних стінок, освітлення;</p> <ul style="list-style-type: none"> • врахування екологічних наслідків проекрованої діяльності при виділенні земельних ділянок в межах парків під об'єкти тимчасової торгівлі (МАФи); • створення майданчиків для відпочинку дорослих, ігрових майданчиків для дітей; • розвиток велосипедного руху в кожному з парків, облаштування велосипедних доріжок для відокремлення пішохідного та велосипедного руху; • розробка спеціалізованих проектів землеустрою прибережної захисної смуги р. Серет та інших водних об'єктів та подальший ландшафтний благоустрій даних територій.
<p>Збереження ландшафтного і біотичного різноманіття</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення інвентаризації зелених насаджень паркових зон; • аналіз санітарного та видового складу паркових зон; • проведення функціональної оцінки насаджень паркових зон та розробка рекомендацій для реконструкції зелених насаджень із врахуванням показників фітонцидності, стійкості до газопилових викидів, асиміляції забруднюючих речовин, естетичності деревних насаджень; • своєчасне виконання комплексних агротехнічних заходів з утримання зелених насаджень, їх захисту від хвороб і шкідників, кореневого і позакореневого підживлення добривами; • використання кондиційного, переважно місцевого походження без ознак враження хворобами і шкідниками посадкового матеріалу; • забезпечення домінування насаджень, стійких до антропоїчного впливу та локального кліматичного чинника; • збереження цінних рослинних угруповань при проведенні робіт з відновлення екосистеми водосховища; • організація робіт з видалення аварійних та сухостійних зелених насаджень із визначенням та обґрунтуванням причини їх всихання; • відновлення та максимальне збереження газонів у парках; • активне впровадження квіткового оформлення паркових територій; • запровадження інноваційних форм озеленення у парках громади (контейнерне, вертикальне тощо); • створення декоративно-художніх груп з рослин різних життєвих форм, введення в озеленення парків красиво квітучих дерев, кущів та багаторічних трав'янистих рослин; • підготовка наукових обґрунтування, щодо надання статусу парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва паркам «Національного відродження», «Топільче» та ім. Т.Г. Шевченка; • введення мораторію на вирубку лісопаркових насаджень; • закладка нових паркових зон у населених пунктах громади; • залучення громадських та релігійних організацій до участі в заходах з благоустрою та озеленення парків.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)

Вихідні дані для виконання СЕО

Для виконання стратегічної екологічної оцінки документу державного планування «Програма розвитку парків на 2022-2024 роки» використано наступні вихідні дані:

Проект «Програми розвитку парків на 2022-2024 роки»

Програма розвитку парків на 2019-2021 роки. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/sesiya/rishennya-sesii/24704.html>

Стратегічний план розвитку Тернопільської міської територіальної громади до 2029 року. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/strategichni-ta-programni-dokumenti/plan-strategichnogo-rozvitku-mista-ternopolya-do-2025-roku/18938.html>

Інші галузеві Програми, що діють у Тернопільській міській територіальній громаді. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/strategichni-ta-programni-dokumenti/galuzevi-programi/galuzevi-programi-chinni-u-2020-rotsi/>

Регіонального офісу водних ресурсів у Тернопільській області. URL: <https://rovrto.davr.gov.ua>

Тернопіль інвестиційний паспорт, 2020. URL: https://ternopilcity.gov.ua/app4/Investment_passport_Ternopil_2020_print.pdf

Тернопіль схема озеленення міста. Пояснювальна записка. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/generalniy-plan/19777.html>

Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду Тернопільської міської територіальної громади. URL: <http://ecoternopil.gov.ua/images/Ekomerega/Ternopiul%20MTG.pdf>

Нормативно-правова база виконання процедури стратегічної екологічної оцінки документів державного планування представлена на офіційних сайтах Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Офісу Президента України та профільних міністерств.

Методологія проведення СЕО

Стратегічну екологічну оцінку «Програми розвитку парків на 2022-2024 роки» проводили на основі «Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування» затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів №296 від 10.08.2018 р.

У процесі проведення стратегічної екологічної оцінки використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи, зокрема: узагальнення та систематизації, формалізації та інтерпретації, статистичний, картографічний, математичний, лабораторні методи, SWOT-аналіз, оцінювання, екстраполяції, геоекологічний аналізу, прогнозування та моделювання.

Методом узагальнення та систематизації зібрано інформацію про поточний стан основних компонентів довкілля в межах парків Тернопільської МТГ. З використанням методу SWOT-аналізу охарактеризовано екологічну ситуацію у паркових зонах Тернопільської МТГ, визначено її слабкі та сильні сторони, потенційні можливості і ймовірні загрози. Лабораторними методами у спеціальних лабораторних центрах визначено санітарно-хімічні показники безпеки поверхневих вод і донних відкладів Тернопільського водосховища. Спеціально-науковими методами геоекологічного аналізу та моделювання розроблено заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення і пом'якшення негативних наслідків виконання Програми. Методом прогнозування визначено ймовірні наслідки реалізації Програми для довкілля та здоров'я населення громади.

Планувальні альтернативи

Зважаючи на комплексність рішень проекту Програми, що обумовлюється необхідністю виконання основних напрямів Програми, здійснюється розгляд виправданих альтернатив планованих рішень. При впровадженні заходів Програми, у порівнянні із існуючим станом, очікується позитивний вплив на навколишнє природне середовище, у тому числі на здоров'я населення.

Найсприятливішим варіантом буде затвердження Програми.

Проте, в процесі здійснення стратегічної екологічної оцінки було розглянуто Альтернатива 1 – опис, прогнозування та оцінка ситуації у випадку не затвердження Програми (розділ 2).

Фактори, які не враховано під час підготовки звіту СЕО

Не враховано характеристики кожного окремого запроектованого об'єкту та їх потенційний вплив на навколишнє середовище, оскільки такий аналіз проводиться під час проходження процедури ОВД.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Відповідно до концепції сталого розвитку, нами запропоновано три групи критеріїв збалансованого функціонування парків: екологічні, соціальні та економічні. Критерії екологічної групи включають 4 основних категорії: біоекологічні, геоекологічні, ландшафтні та кліматорегулюючі. Критерії соціальної групи включають три категорії: рекреаційні, освітньо-культурні та якість життя. Критерії економічної групи включають дві категорії: ринкові та планувальні. Кожній категорії критеріїв сталого функціонування парків відповідають конкретні кількісні та якісні індикатори. Для критеріїв екологічної групи нами запропоновано 18 індикаторів, для соціальної групи – 11 індикаторів і для економічної групи – 5 індикаторів (табл. 10). Збалансованим розвиток парків можна буде вважати тоді, коли, як мінімум, усі індикатори знайдуть своє якісне та кількісне відображення. Такий підхід диференціації критеріїв для оцінки сталого функціонування паркових зон дозволяє узагальнити та інтегрувати відомості про зелені насадження громади, визначити їх слабкі та сильні сторони. За результатами оцінки збалансованого функціонування парків, варто розробити менеджмент-план досліджуваних територій та підвищувати їх стійкість до антропогенних навантажень.

Критерії сталого функціонування парків

Група	Категорія	Індикатори
Екологічні	Біоекологічні	Продуктування кисню зеленими насадженнями парків (т, м ³); поглинання вуглекислого газу зеленими насадженнями парків (т, м ³); загальний баланс кисню урбоєкосистеми (т, м ³); фітонцидність зелених насаджень парків (в балах); стійкість до газопилових викидів зелених насаджень парків (в балах); середній вік насаджень паркових зон.
	Геоекологічні	Загальна площа парків (га); кількість видів флори і фауни, які охороняються в межах паркових зон (од.); рівень шумового забруднення території парків (дБ).
	Ландшафтні	Частка земель паркових зон які входять у структур локальної екомережі міста (%); заповідність території парків (%); рівень озеленення паркових зон (%); забезпеченість населення мікрорайонів міста озеленими територіями (м ² /особу); частка природних угідь у структурі землекористування міста.
	Клімато-регулюючі	Середньомісячна температура повітря у паркових зонах (°C); середня та максимальна швидкість поривів вітру у межах парків (м/с); середньомісячна відносна вологість повітря у паркових зонах (%); ймовірність підтоплення території парків.
Соціальні	Рекреаційні	Рекреаційна ємність парків (осіб); рекреаційна ємність водних об'єктів в межах паркових зон (осіб); допустиме рекреаційне навантаження парків (осіб/м ²).
	Освітньо-культурні	Естетична оцінка зелених насаджень парків (в балах); кількість пізнавальних еколого-освітніх маршрутів по території парків (од.); кількість еколого-виховних заходів та акцій проведених у місті з висадження зелених насаджень та благоустрою паркових зон (од/рік).
	Якість життя	Кількість інформаційних матеріалів (QR-кодів) у парках (од.); кількість спортивних та дитячих майданчиків, мистецьких локацій у паркових зонах (од.); освітленість паркових зон (%); якість стежково-алеїної мережі парків (в балах); доступність та інклюзивність паркових зон (%).

ЕКОНОМІЧНІ	Ринкові	Вартість нерухомості на вулицях які безпосередньо примикають до паркових зон (грн); вартість нерухомості на вулицях віддалених від паркових зон (грн); обсяг цільового фінансування заходів Програми розвитку парків (грн).
	Планувальні	Рівень оцифрування території парків (%); проведена інвентаризація зелених насаджень в межах парків

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)

Реалізація рішень Програми розвитку парків на 2022-2024 роки не несе транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення. Тому, під час здійснення стратегічної екологічної оцінки немає необхідності проводити дослідження транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

11. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розраховане на широку аудиторію

За підсумками проведення СЕО підготовлено Звіт про стратегічну екологічну оцінку Програми розвитку парків на 2022-2024 роки. Під час підготовки звіту проаналізовано зміст та основні цілі документу державного планування, визначено його зв'язок з іншими документами державного планування. Проведено характеристику поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, надано прогноз зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено. У звіті відображено конкретні екологічні показники (тренди) стану компонентів довкілля у паркових зонах Тернопільської МТГ, які підтверджено відповідними даними лабораторних аналізів. Зокрема, фізико-хімічні показники забруднення вод і донних відкладів Тернопільського водосховища (Регіональний офіс водних ресурсів у Тернопільській області); тенденції зміни середньомісячної температури у січні та липні місцях в межах Тернопільської МТГ (Тернопільський обласний центр гідрометеорології) тощо. Проведено аналіз санітарного стану та видового складу зелених насаджень.

За результатами проведених досліджень у Звіті про СЕО Програми розвитку парків на 2022-2024 роки, охарактеризовано стан довкілля та умов життєдіяльності населення, які ймовірно зазнають впливу, якщо документ державного планування буде прийнято та реалізовано. Методом SWOT-аналізу визначено слабкі і сильні сторони екологічної ситуації у парках Тернопільської МТГ, оцінено потенційні можливості та ймовірні загрози їх функціонування.

За підсумками проведення процедури СЕО, методом прогнозування та моделювання, визначено ймовірні коротко-, середньо- та довгострокові наслідки для довкілля за умови реалізації Програми. Звернено увагу на позитивні та негативні наслідки впровадження окремих заходів документу державного планування, встановлено відсутність транскордонного впливу. Запропоновано заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми, у розрізі компонентів довкілля.

Запропоновані та обґрунтовані у Звіті СЕО, показники (індикатори) для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля та здоров'я населення, ґрунтується на підходах, щодо оцінки сталого розвитку території паркових зон та включають екологічну, економічну та соціальну складові. Такі показники найбільш повно репрезентуватимуть виконання документа державного планування Програми розвитку парків на 2022-2024 роки та її вплив на довкілля і здоров'я населення.